

Ferragosto, între sacru și profan

De-a lungul anilor, mi s-a întâmplat des să fiu întrebată despre tradițiile românești. De fiecare dată, am descris, cu orgoliu și lux de amănunte, obiceiurile noastre legate de sărbători și de evenimentele importante ale vieții (căci așa am fost învățați la școală că se numesc): nașterea, nunta, moartea. Treptat, am constatat că făceam comparații, iar frazele începeau cu “la noi” și “la voi”. Fie că era Paște, Crăciun sau Revelion, argumentele aveau mereu clasica schemă cu asemănări și deosebiri. Mi-a plăcut să descopăr că avem o seamă de elemente în comun, că nu degeaba toți “de la Râm ne tragem”.

O vreme mi s-a părut ca bieții copii italieni sunt vitregiți pentru că nu îl au pe al nostru Moș Nicolae, generosul din și cu cizme. În schimb, ei o au o luna mai târziu, pe 6 ianuarie, pe Befana, o bătrână vrajitoare care le aduce celor cuminți ciorapi plini cu dulciuri, iar celor care au făcut năzbâtii, doar cărbune negru. Dar și acela e făcut tot din zahăr. Cât despre Crăciun, eu încă mai duc dorul zăpezilor, a focului din sobă și a parfumului de portocale din aerul înghețat. Acum trebuie să mă mulțumesc doar cu portocalele, care sunt încă în copaci, în parcul din fața casei.

Ciudat, dar nu știu de ce îmi tot vin în minte doar Sărbătorile de iarnă. Poate pentru că acum, afară, sunt multe, mult prea multe grade Celsius, iar italienii se pregătesc să celebreze “Ferragosto”, care cade pe 15 august, în același timp cu Sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, una dintre cele mai importante date din calendarul religios, fie că e catolic sau ortodox.

Prima dată când am venit în Italia era chiar de Ferragosto. Atunci am aflat că are origini păgâne, iar termenul derivă de

la locuțiunea latină ***feriae Augusti*** (odihna lui Augusto) și indică o sărbătoare decretată de împăratul roman Octavian Augustus în anulul 18 î.H, pentru a marca sfârșitul recoltei. Potrivit voinței împăratului, se organizau banchete și curse de cai în întregul imperiu. Pe 15 august, până și sclavii aveau dreptul la o zi de odihnă. Odată cu creștinismul, această sărbătoare a dobândit o importantă semnificație religioasă.

Ar fi interesant de spus că și fasciștii susțineau celebrarea perioadei de Ferragosto. Începând cu anul 1925, vreme de aproape 20 de ani, regimul fascist a organizat excursii prin intermediul diferitelor organizații ale muncitorilor. Existau așa numitele “trenuri populare” (“Treni popolari di Ferragosto”), care aveau prețuri reduse la bilete pentru perioada 13-15 august. Această inițiativă dădea posibilitatea și celor mai puțin înstăriți să meargă la munte sau la mare cel puțin o dată pe an.

gavettone

Astăzi, pentru italieni, Ferragosto înseamnă concediu, sărbătoare, călătorii, mâncare multă și bună. Distracția depinde de vârstă, chef de viață și buzunar, evident.

Tinerii, cei care se află la mare, nu concep Ferragosto fără baia de la miezul nopții și distracția totală din jurul focului aprins pe plajă. Nu lipsesc nici temutele “gavettoni”, adică gălețile cu apă aruncate pe nepregătite

peste victimele nevinovate ale petrecăreților.

Ceilalți se mulțumesc cu un prânz infinit, cu procesiunile religioase și cu focurile de artificii de la miezul nopții. Nu pot lichida așa, prea ușor, prânzul de Ferragosto, chiar dacă i-am alăturat adjectivul “infinit”. Și asta pentru că, potrivit tradiției familiei italiene, fiecare sărbătoare, religioasă sau nu, e un bun prilej pentru a organiza un ospăț pantagruelic.

Pe 15 august, prânzul durează vreo trei ore.

timballo

Felurite feluri, în funcție de zona geografică, se perindă prin farfuriile comesenilor. Se începe cu aperitivele, se trece apoi la felul întâi (paste fainoase gătite în multe moduri: lasagna, paste la cuptor, timballo, etc.), se trece la felul doi (bucate cu carne sau pește), apoi la fructe, la dulciuri și apoi la cafea. Se ajunge chiar la un “dupa cafea”, care este lichiorul ce se bea la sfârșitul sfârșitului și pe care ei îl numesc cinic *ammazzacaffè* (*ucide cafeaua*). Poziția bipedă are serios de suferit după un astfel de festin gustativ și olfactiv. E însă de spus că ies invingători în lupta cu kaloriile, de cele mai multe ori, tot comesenii, care pe seară, pe răcoare, participă la procesiunile dedicate

Fecioarei Maria.

Sunt cortegii pline de culoare ce se organizează în întreaga Italie, cu elemente diferite, în funcție de zona geografică. La Roseto degli Abruzzi, un orașel situat la malul Mării Adriatice, procesiunea se organizează pe mare. Statuia Fecioarei Maria, care este și patroana spirituală a așezării, este dusă pe mare de către bărcile pescarilor, în timp ce locuitorii rămân pe plajă și cântă imnuri religioase. La final, statuia este adusă pe țărm, unde se ține liturghia, iar preotul sfințește bărcile.

În Sicilia și în zonele din jurul Romei se organizează așa numitele "procesiuni de închinăciune". O statuie a Sfintei Fecioare Maria este dusă de către credincioși pe străzile orașului până în piața centrală, unde este așteptată de un grup ce poartă pe umeri o statuie a

lui Hristos încadrată într-o boltă de flori. Cele doua statui sunt înclinate una către cealaltă de trei ori. Alaiul cu cele doua statui se îndreaptă ulterior către biserica parohială, pentru o binecuvântare specială. Purtarea statuii Maicii Domnului pe străzi simbolizează popasul Sfintei Maria pe pământ, bolta de flori redă porțile cerului, iar procesiunea către biserică reprezintă intrarea Sfintei Fecioare în rai.

În Toscana se organizează nu doar procesiuni, ci și curse de cai, dintre care cea mai cunoscută este **Palio di Siena**, care la începuturi era dedicată Fecioarei Maria.

Ar mai fi de adăugat că Ferragosto e un moment prezent și în cultura italiană. Acțiunea din opera lirică "*Pagliacci*" a compozitorului Ruggero Leoncavallo se desfășoară chiar în ziua de Ferragosto. Sunt multe filmele în care protagoniștii sărbătoresc această zi. Aici ar fi de citat "*Il Sorpasso*" de

Dino Risi, din 1962, în care se descrie o Italie aflată la începutul erei consumismului și *“Il pranzo di Ferragosto”*(Prânzul de Ferragosto) de Gianni di Gregori, din 2008, în care este creionată imaginea familiei italiene contemporane, cu calitățile și defectele ei.

Cât despre ceea ce înseamnă pentru mine 15 august, ce să zic... Păi, am cam preluat tradiția italiană cu prânzul și cu toate cele, mai puțin băile de la miezul nopții și gălețile cu apă. Îmi amintesc însă, cu mult drag de o sărbătoare de Sfânta Maria petrecută acum câțiva ani în Maramureș, la Mănăstirea Bârsana. Am încă în minte alaiurile de credincioși de toate vârstele, îmbrăcați în costume populare, care cântau dumnezeiește cântece bisericești pe drumul înspre mănăstire. Și îmi mai amintesc că, la noi se zice că odată ce a trecut Sfânta Maria, e gata vara. Cam așa zic și italienii: *“Passato Ferragosto, passato il sole”* (a trecut Ferragosto, a trecut și soarele). Și uite așa, iar am ajuns la comparațiile ce încep și se termină cu “la noi” și “la voi” sau “la ei”...